

ANDREI OȚETEA

Referat –Istoria istoriografiei românești-

Profesor :

Student:

ANDREI OȚETEA

Andrei Oțetea s-a născut la 24 iulie 1894 în Mărginimea Sibiului, în satul Sibiel, județul Sibiu. A desfășurat o activitate științifică și didactică de înaltă valoare , care l-au așezat printre marile personalități ale istoriografie și învățământului universitar din România .

Dupa terminarea școlii elementare din satul natal , Andrei Oțetea s-a înscris la Liceul de Stat din Sibiu , unde în curând se va naște în el sentimentul de combatant pentru drepturile poporului său oprimat de regimul dublei monarhii.Lovit in sentimentele sale de român de afirmațiile denigratoare ale profesorului său de istorie Thuryo Ferenc ,

el s-a asociat unui grup de 26 de elevi , care a editat o revistă litografiată *Izvorul* , cu scopul cultivării limbii și literaturii române ¹ , limbă socotită de profesorul său ca slavă. Descoperirea revistei de către Thurzo a dus la exmatricularea elevului, Andrei Oțetea ,care va studia în continuare la Liceul din Brașov.

La terminarea studiilor , Andrei Oțetea a făcut parte din primul grup de tineri transilvăneni , trimiși, imediat după Unirea din 1918, la studii universitare în Franța. Cursurile urmate la Sorbona și Școala de științe politice i-au permis să cunoască o serie de personalități ale vieții culturale din Paris: Andre Siegfried , Henri Hauvette , care i-au deșteptat interesul pentru Renașterea italiană , Charles Diehl și Henri Hauser care îl vor îndrepta spre cunoașterea , concepției materialismului dialectic și istoric , din care va face fundamentul teoretic al întregii sale opere.

Întors în țară , după susținerea doctoratului în litere la Paris , a ocupat succesiv posturile de conferențiar,(1927-1932), docent(1932-1934) și profesor la Universitatea din Iași , de unde a trecut apoi la cea din București , ocupând postul de șef de catedrei de istorie universală (1948-1964).Director al Institutului de Istorie *Nicolae Iorga* (1947-1948 și 1956-1970).Andrei Oțetea și-a văzut recunoscută valoarea științifică a operei sale prin alegerea ca membru titular activ al Academiei Române (din 1955) și ca vicepreședinte al Academiei Lumii Latine .

Opera istorică a lui Andrei Oțetea se distinge printr-o varietate de preocupări , care merge de la ediția de text și pricipiile de metodă până la sinteză și cercetare monografică.În cuprinsul acestei opere se pot distinge câteva direcții fundamentale de cercetare care au grupat contribuțiile majore ale istoricului:Renașterea și Reforma, Problema Orientală , Revoluția din 1821 și trecerea de la feudalism la capitalism în țările române.

Primul domeniu istoriografic ilustrat de activitatea lui Andrei Oțetea a fost cel al Renașterii.Întâlnirea dintre istoricul român și această parte a istoriei s-a realizat prin intermediul unuia din cei mai iluștrii reprezentanți ai vieții politice italiene în primele decenii ale secolului al –XVI-lea , Francesco Guicciardini , în activitatea politică și intelectuală a căruia s-a manifestat puternic unele din tendințele dominante ale epocii . Andrei Oțetea și-a făcut inițierea în în istoria Renașterii cu o teză de doctorat în litere asupra istoricului florentin Francesco Guicciardini , susținută la Sorbona în 1926.Operă de erudiție sigură și de largă înnoire documentară a domeniului prin cercetari în arhivele din Florența, monografia consacrată lui Guicciardini –*François Guichardin .Sa vie publique et sa pensée politique* , Paris 1926 a fost baza din care avea să se dezvolte treptat viziunea istoricului despre Renaștere.

Lărgirea unghiului de vedere adoptat de istoricul român în investigația sa asupra lui Guicciardini prevestește înțelegerea largă a fenomenului Renașterii în studiile sale ulterioare;mai mult decât atât , cercetarea consacrată marelui om politic și istoric florentin revelă trasăturile fundamentale ale demersului intelectual al lui Andrei Oțetea.

Două au fost principiile călăuzitoare ale lucrării:integrarea omului și a gândirii sale istorico-politice în marile realități ale vremii , în cadrul cărora și-a desfășurat activitatea politică și înțelegerea interdependenței dintre acțiunea și gândirea sa politică , , temă înscrisă titlul însuși al lucrării :*Țelul stidiului nostru e să urmărim evoluția, dezvoltările și transformările gândirii lui Guicciardini în cadrul împrejurărilor care au determinat-o...Deși ne-am limitat la cadrele riguros definite ale unei monografii , am fost*

¹ Andrei Oțetea , Confessions , în „Revue Roumaine d’Histoire”, t. VIII(1969), nr3 , p.401

siliți să facem frecvente incursiuni în domeniul istoriei generale .Acțiunea lui Guicciardini a fost strâns legată de cele mai de seamă evenimente ale vremii sale.Chiar și speculațiile sale abstracte nu pot fi explicate decât în legătură cu răsturnările care după expediția lui Carol al VIII-lea , s-au petrecut în istoria Florenței .²

Realizată după o concepție cuprinzătoare , lucrarea despre Guicciardini i-a deschis autorului o largă perspectivă asupra Renașterii în câteva aspecte ale sale de seamă în special asupra istoriei politice și a gândirii politico-istorice ale epocii. Rând pe rând a cercetat toate componentele esențiale ale Renașterii.O lentă și sistematică operă de clarificare, realizată printr-o neîntreruptă confruntare a propriei sale gândiri cu datele cele mai noi ale științei europene , a precedat întregirii viziunii de ansamblu .Rezultatele acestei apropieri succesive de țelul final au fost încorporate într-un șir de studii speciale publicate în periodicele românești în anii 1927-1939 (*Considerațiuni asupra genezei și spiritului Renașterii ,Renaștere și reformațiune , Războaiele religioase din Franța și geneza ideii de toleranță, Cauzele economice ale Renașterii , Formarea statelor moderne , Descoperirile geografice și începutul ezpansiunii europene, Lupta pentru supremația asupra Italiei și formarea sistemului politic european , Umanismul italian , Problema Renașterii,*).Cincisprezece ani după teza consacrată lui Guicciardini apare cartea *Renașterea și Reforma*(București , 1941)³ , rezultatul întregului său efort, realizare de marcă a istoriografiei române prin forța integratoare a gândirii autorului , care a reușit să găsească elementele de unitate ale uneia din cele mai complexe realități istorice , și prin claritatea expunerii.

În viziunea nouă a , lui Andrei Oțetea , Renașterea e un fenomen global , o reînnoire generală a societății europene, care, pornită din zona economiei , s-a propagat treptat în toate domeniile vieții social-politice.Dezvoltarea comerțului și a industriei și deplasarea centrului de greutate în viața socială de la țară la oraș a fost, potrivit lui Oțetea, factorul primordial care a determinat toate celelalte orientări ale societății europene în tranziția de la evul mediu la epoca modernă.Autorul a văzut factorul decisiv al unei evoluții globale, al cărei rod avea să fie Renașterea:*Forța care a transformat repausul în neliniște , inerția în activitate , apatia în geniu calculator și ambiția nepotolită , forța care a înlocuit o ordine statică cu alta esențial dinamică și a transferat de la țară la oraș centrul de gravitate al vieții, forța care a aruncat în aer toate îngrădirile societății medievale a fost capitalismul⁴.*

Urmărind primordial mișcarea petrecută în sfera activității economice și direcțiile ei, Oțetea a integrat apoi în procesul de această înnoire toate aspectele esențiale ale lumii moderne în devenire :lărgirea orizontului geografic prin explorări și prin acțiunea conquistadorilor , apariția statelor moderne și a unui sistem politic european , renașterea intelectuală și artistică iar în final Reforma.

Operă de maturitate a unui ntelect cu puternică vocație pentru sinteză , *Renașterea și Reforma* a deschis cercetării un drum pe care l-au urmat apoi mulți alți specialiști.

Unei inițiative a lui Nicolae Iorga i se datorează a doua direcție de istorie universală în care s-a înscris activitatea istoriografică a lui Andrei Oțetea :*chestiunea orientală* .Punctul de pornire al investigației întreprinse de istoricul român asupra

² A.Oțetea ,François Guichardin , p .VIII

³ Lucrarea a fost reeditată într-o nouă versiune după razboi, *Renașterea*, București ,1964 , și apoi din nou sub titlul inițial ,*Renașterea și Reforma* , București , 1968.

⁴ A.Oțetea,*Renașterea și Reforma*, p. 43.

chestiunii orientale a fost bogatul material documentar inedit care se păstra încă de atunci în arhivele de la Neapole , distruse aproape în totalitate în cursul celui de al doilea război mondial, și anume :rapoartele plenipotențiarilor Regatului celor două Sicilii la Istanbul în secolul al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea.Dar , ca și în cazul scrierii consacrate lui Guicciardini , autorul nu s-a mulțumit să aducă la lumină documentele inedite pe care le-a găsit și să extragă din ele elemente noi , pentru a le adauga faptelor cunoscute , ci a regândit întreaga problematică a temei cercetate –chestiunea orientală-realiyând una din cele mai cuprinzătoare și pătrunzătoare sinteze în acest domeniu atât de frecvent dezbătut în istoriografia europeană (*Contribution à la question d'Orient .Esquisse historique , suive de la correspondance inédite des envoyés du roi des Deux-Sicules à Constantinople ,1741-1821,București ,1930*).

*Contribuția pe care socotomim că o aducem la istoria chestiunii orientale în secolul al XVIII-lea scria autorul în cuvântul său înainte-constă într-o serie de documente inedite și în palnul schței noastre istorice;*⁵prin plan, autorul desemna modest viziunea de ansamblu nouă pe care a adus-o în cunoașterea unui aspect esențial al relațiilor internaționale, în plină transformare, în secolul luminilor , al Revoluției franceze și în timpul Imperiului napoleonian..Și în această lucrare s-a manifestat capacitatea lui Andrei Oțetea de a cuprinde într-un plan unitar realitățile multiple din interacțiunea cărora a rezultat problema cercetată în toată complexitatea și în toate problemele sale.

Chestiunea orientală se înfățișează ca o problemă de succesiune din ziua în care victoriile prințului Eugenoii(de Savoia) au revelat Europei decăderea Imperiului otoman.Dar criza nu a luat forme acute decât din ziua din acre Rusia după ce i-a înfrânt pe suedezi și poloni, a apăsasat cu toată greutatea asupra Turciei ⁶.Premisa întregii probleme fiind astfel stabilită în urma unei investigații concepute după planul celor mai larg nu-i rămânea decât autorului decât să definească factorii chestiunii orientale și să le urmărească acțiunea.

Incapabilă să rezolve singură chestiunea orientală în folosul ei exclusiv , Rusia a încercat să-și asigure complicitatea rivalelor ei, iaugurând astfel politica împărțirilor .Cu Austria mai întâi , apoi cu Franța ea a visat să-i iygoneacă pe turci din Europa și să încununeze astfel eforturile politicii ei perseverente prin dobândirea Constantinopolului ⁷ Urmărind oscilațiile marii politici europene între aceste două soluții și succesivele inițiative ale evoluției ei până în vbrema Restaurației și a Sfintei Alianțe.Documentația asupra acestei perioade s-a imbogățit de când Andrei Oțetea și-a redactat opera , numeroase noi lucrare de interpretare au apărut între timp , dar viziunea istoricului român asupra problemei orientale are încă valoare.

Convins că istoria națională nu poate fi înțeleasă decât în cadrul internațional căruia îi aparține , Andrei Oțetea a întemeiat în demersul lucrării sale *Tudor Vladimirescu* și mișcarea eteristă în Țările Românești 1821-1822 ,București ,1945, pe cuprinderea acțiunii lui Tudor Vladimirescu în mișcarea de emancipare națională a popoarelor balcanice , care și-a găsit expresia în acțiunea Eteriei.Din această perspectivă , autorul a putut oferi o explicație coerentă a desfășurării evenimentelor.Acțiunea lui Tudor se integrează în efortul de înlăturare a dominației otomane care a solidarizat toate forțele social-politice ale societății românești.De aici colaborarea sa cu boierii din Țara

⁵ A.Oțetea , Contribution à la question d'Orient,p. IV.

⁶ Ibidem, p. 153.

⁷ Ibidem , p 153-154.

Românească ,toți pattenerii acestei înțelegeri fiind convinși că în spatele Eteriei se afla Rusia.Imprudența lui Alexandru Ipsilanti , care a dezvăluit rolul important al Rusiei, a determinat dezavuarea de către țara a ambelor acțiuni-ale lui Tudor Vladimirescu și a Eteriei-și a provocat panică în rândul boierimii.

Intrat în conflict cu Alexandru Ipsilanti și expus după dezavuarea țarului , represaliilor turcești , Tudor Vladimirescu a fost slit să dea o aparență de legalitate acțiunii sale , acceptând o cărmuire formală a boierilor rămași la București și intrând în negocieri cu turcii pentru a salva țara de la o invazie.aceste conflicte au agravat conflictul cu eteriștii , încheiat prin asasinarea lui Tudor.

La data când Andrei Oțetea formula aceste concluzii, diferite față de cele ale predecesorilor săi , el nu dispunea de piese documentare justificative pentru fiecare afirmație a sa.Viziunea de istorie est-și sud-est europeană asociată cu o forță de analiză de pătrundere îi permisese formularea unei explicații care se distinge prin logica sa.

Noua interpretare a lui 1821 avea să-și găsească confirmarea documentară în descoperiri ulterioare.Astfel, Constant Grecescu care avea copia acelui act prin care marii boieri încredințau lui Tudor misiunea de a ridica poporul la arme , l-a dat publicității după 15 ani de ezitări , de teama reacției față derăsturnarea desăvârșită a unor opinii cu vechi drepturi de cetate în istoriografia românească.I-a urmat Marcel Romanescu care a editat înțelegera acelorași mari boieri cu Pavel Macedonski , pentru ca în 1955, Andrei Oțetea să descopere în Arhivele de la Budapesta , documentul decisiv pentru demonstrația tezei sale privind încadrarea luptei lui Tudor în marea mișcare de eliberare națională a popoarelor din sud-estul Europei :înțelegera sa cu Eteria.

Cercetările în arhivele maghiare și sovietice au permis autorului să sporească baza documentară a lucrării sale , care a avut o nouă ediție ,*-Tudor Vladimirescu și revoluția din 1821*,București,1971-substanțial revăzută și adăugită.Sursele recent descoperite au pus în lumină planul lui Alexandru I de a rezolva problema orientală în beneficiul Rusiei prin sprijinirea pregătirilor de răscoală ale Eteriei , pentru ca odată acțiunea antiotomană declanșată pe față , el să poată interveni în Balcani , ca mandatar al Sfintei Alianțe , și să-și poarte trupele pe drumul Constantinopolului .*Imprudența fatală* a lui Ipsilanti , care a dat în vileag marea putere aflată în spatele lui , l-a obligat pe țar să se desolidarizeze de o acțiune care îl compromitea și i-a năruit planurile.

Studiul revoluției din 1821 a deschis lui Andrei Oțetea un nou teren pentru cercetare reprezentat de perioada de trecere de la feudalism la capitalism în țările române.Aspectele fundamentale ale problematicii acestei epoci au fost prezentate în comunicarea sa despre *Constrângerea extraeconomică a clăcașilor la începutul secolului XIX-lea* ,al cărei cuprin indică deja interesul deosebit arătat de autor relațiilor dintre stăpânii de moșii și țărani clăcași.Tema avea să fie reluată și aprofundată într-un lung șir de studii axate pe ideea de bază a existenței celei de a doua iobăgii în Moldova și Țara Românească.Aici Andrei Oțetea a avut ca punct de plecare încadrarea regimului agrar din Principatele române în marea zonă de la răsărit de Elba ,în ale cărei limite se constată agravarea considerabilă a obligațiilor țăranimii în beneficiul stăpânilor de domenii , ca urmare a trecerii de la economia de subzistență la cea de schimb.

Principala contribuție a lui Andrei Oțetea în fundamentarea tezei celei de a doua iobăgii în Principatele Române a constituit amplul său studiu *Considerații asupra trecerii de la feudalism la capitalism în Moldova și Țara Românească*.Autorul relevă similitudinile constatate în evoluția relațiilor agrare din cele două țări românești în raport

cu regiunile de la est de Elba și degajă, în același timp , aspectele specifice românești ale procesului de aservire a țăranilor șerbi , emancipați prin reforma lui Constantin Mavrocordat.Înlocuirea servituții personale prin servitutea reală a fost urmărită de către autor în cadrul unui proces de modificare a structurilor feudale , caracterizat prin extinderea rezervei cerealiere care a dus la creșterea cuantumului clăcii necesare pentru punerea în valoare a rezervei.

Teza lui Andrei Oțetea despre cea de a doua iobăgie în Moldova și Țara Românească a declanșat o vie controvesă , vederile sale fiind atacate deopotrivă în esența lor cât și în aspecte particulare, principalele obiecții fiind suprafața redusă a rezervei cerealiere pe moșiile din Țara Românească , convertirea clăcii în bani și ponderea superioară a cantităților de cereale provenite din dijme , în raport cu cele rezultate pe rezerva seniorală.

Din studiul fazei de tranziție de la feudalism la capitalism s-au născut și lucrările lui Andrei Oțetea consacrate istoriei comerțului românesc în această epocă.Lucrarea sa publicată postum,*Pătrunderea comerțului românesc în circuitul internațional* (București,1977), face sinteza acestor preocupări.Mopolul otoman și regimul capitulațiilor au constituit în viziunea autorului , principalele obstacole în calea dezvoltării comerțului românesc la sfârșitul secolului al XVIII-lea și la începutul celui următor.

Această succintă privire asupra pricipalelor direcții de cercetare în opera istorică alui Andrei Oțetea , nu poate fi încheiată fără amintirea altor contribuții ale autorului la cunoașterea unor momente sau personalități ale istoriei moderne.Printre acestea sunt de menționat studiile privind activitatea și concepția istorică alui M. Kogălniceanu și cercetarea a acordului de la Osborne între Napoleon al III-lea și regina Victoria .Prin editarea(în colaborare) a manuscriselor inedite ale lui K.Marx , privind istoria românilor (K . Marx,*Însemnări despre români*,București ,1964), Andrei Oțetea a pus la dispoziția cercetătorilor un șir de observații de cel mai mare interes ale întemeietorului concepției materialist-dialectice și istorice despre trecutul poporului român.

Andrei Oțetea moare la 21 martie 1977 la Paris , iar la 28 martie 1977 istoricul este înmormântat în cimitirul bisericii din satul natal.

Traectoria consecventă a carierei sale intelectuale a dat istoriografiei române o operă care se distinge prin forța excepțională de analiză și încadrare a faptelor și prin claritatea exemplară a expunerii.